

Nr 698

Av herr Grebäck m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 69, angående upprustning av forskning, försök och högre undervisning på jordbruks- och trädgårdsområdena.

(Lika lydande med motion nr 608 i Första kammaren)

Enligt beräkningar i Norge och USA har utbildning och därmed också fortbildning visat sig ha mer än dubbelt så stor effekt på ökningen av nationalinkomsten som direkta kapitalinvesteringar. Även om effekten av utbildning och fortbildning är svår att bestämma, är det uppenbart att stora produktivitetsvinster kan nås, om resurser sätts in inte endast för att sprida den redan befintliga informationen från forsknings- och försöksstationer till företagen utan också — och framför allt — för att studera hur detta informationsförlopp tillgår.

En forskningsinsats krävs alltså för belysning av informationsförloppet. Det måste anses vara förvånande att över huvud taget ingen forskning ägnas åt frågan hur jordbrukarna på snabbaste och effektivaste sätt skall få kännedom om den nya teknologien. Det gäller här att studera hur och när förändringar accepteras, det gäller studier av olika upplysningsmetoders effekt i olika sammanhang, det gäller vidare värdering av en hel upplysningskampanjs avsedda verkningar lika väl som dess icke avsedda verkningar samt kampanjens organisation, och det gäller testande av facktidsskrifters »läsvärde» och radioprograms lyssnarfrekvens. Man frågar sig också om det är några speciella grupper av jordbrukare med stort behov av upplysning, som över huvud taget inte nås, och vad i så fall detta beror på. Av speciellt intresse är upplysningsmetodiken och upplysningsinnehållet i samband med de äldre jordbrukarnas och småbrukarnas problem. Det föreligger med andra ord ett stort behov av sociologisk forskning på detta område.

I jordbruksupplysningskommitténs betänkande angående rådgivningsverksamheten på jordbrukets område (SOU 1960:39) har föreslagits en särskild rådgivningsspecialist på lantbruksstyrelsen. Denna specialist, som föreslås bli placerad i lägst 26 lönegraden, skulle biträda rådgivarna rörande tillämpandet av rationell teknik i rådgivningsarbetet samt handlägga frågor rörande rådgivningsorganisationens anpassning och rådgivarnas fortbildning. Då specialisten inte har möjlighet att bedriva forskning inom ra-

men för ett ämbetsverks verksamhetsområde och inte har några inhemska forskningsresultat att bygga på måste detta arrangemang anses mindre tillfredsställande. Visserligen kan specialisten med ledning av utländska erfarenheter lämna vissa råd för situationer som är jämförbara med svenska förhållanden, men han får organisatoriska svårigheter att själv testa olika upplysningsprogramms effekt på en administrativt betonad post.

I stället borde enligt vår mening en avdelning för landsbygdssociologi inrättas vid lantbrukshögskolan. Avdelningen bör ha följande arbetsuppgifter:

1. Att bedriva grundläggande forskning i informationsförloppets problem samt att lämna råd och bedriva försök beträffande rationell upplysningsteknik i samarbete med institutioner som bedriver upplysning på jordbrukets område, såsom lantbruksstyrelsen och skogsstyrelsen.

2. Att meddela undervisning i informationsförloppets problematik, inklusive lantbruksjournalistik. Redan nu anordnas kurs vid högskolan i journalistik.

För att utnyttja avdelningen maximalt bör följande arbetsuppgifter dessutom tilläggas:

3. Att bedriva forskning inom övriga delar av landsbygdssociologiens område, speciellt i samband med den befolkningsomflyttning som nu äger rum. Av intresse i ett sådant sammanhang är vidare att studera hur snabbt själva utvecklingsförloppet sker och vilka sociala konsekvenser detta medför eller kan tänkas medföra.

4. Att sammanställa erfarenheter av sociala problem i samband med agromernas arbete i utvecklingsländerna och att vid behov ge en kurs om denna problematik. Det har många gånger visat sig, att friktion vid och fördröjande av de tekniska programmens genomförande kunnat undvikas, om teknikerna haft en bättre kunskap om värderingarna och den sociala organisationen i det land, där de arbetat.

5. Att lämna undervisning i ämnet landsbygdssociologi för speciellt intresserade studenter. På initiativ av vissa av lantbrukshögskolans studenter har redan anordnats frivilliga kurser i ämnet.

Till att börja med skulle för verksamheten vid en sådan avdelning behövt anställas en föreståndare med sedvanlig assistentpersonal samt en överassistent. Föreståndaren bör vara professor eller under alla förhållanden laborator. Överassistenten skulle då speciellt biträda vid forskning och stå till förfogande för konsultation i samband med rådgivningstekniken. Avdelningen, som i princip är uppbyggd så som den statistiska avdelningen vid lantbrukshögskolan enligt Kungl. Maj:ts proposition nr 69 år 1961, kan — om lantbrukshögskolans styrelse så finner erforderligt — mycket väl organisatoriskt förläggas till någon redan existerande institution vid högskolan.

Vidare borde det i jordbruksupplysningskommitténs betänkande före-

slagna informationskontoret förläggas till lantbrukshögskolor och inordnas i ovan föreslagna avdelning för landsbygdssociologi. Till sektionen skulle då knytas en informationssociolog, en lantbrukspedagog och en lantbruksjournalist. De tre specialisterna skulle utföra forskning och försök i de tre delområdena av informationsforskning. Samtidigt bereds därvid de agronomie studerande, som redan under studieåren beslutat sig för ett arbete vid hushållningssällskapen, på lantmannaskolorna eller på lantbrukstidskrifterna, tillfälle till fördjupade studier av informationsproblemet vid de kurser, som specialisterna kan arrangera.

Vid de större universiteten i USA är undervisning och forskning i landsbygdssociologi regel. I de flesta fall är landsbygdssociologerna anställda både vid universitetens forsknings- och undervisningsinstitution (i sociologi eller ekonomi) och vid den jordbruksförsöksanstalt, som sorterar under ifrågavarande universitet. Ibland utses en av professorerna i landsbygdssociologi till ledare för upplysningsforskning (Extension Research). Dessutom bedrivs både forskning och undervisning såväl i jordbruksupplysning som journalistik (med lantbruksjournalistik som en tänkbar huvudinriktning) vid flera amerikanska universitet.

Vid Hollands lantbrukshögskola i Wageningen finns en institution för landsbygdssociologi med en professor som föreståndare. Minst en av dennes assistenter ägnar sig kontinuerligt åt upplysningsforskning. I övrigt bedrivs forskning i framför allt demografi och landsbygdspanering. I Norge, slutligen, finns en avdelning för landsbygdssociologi, knuten till lantbruksekonomiska institutionen. Chef för avdelningen är en försöksledare. Avdelningen har hittills finansierats med amerikanska medel men beräknas bli en permanent norsk institution. Även där står upplysningsforskning på programmet.

Med stöd av vad ovan anförts hemställes,

att riksdagen vid behandling av proposition nr 69 måtte medge

att vid lantbrukshögskolan må inrättas en avdelning för landsbygdssociologi med speciell inriktning på forskning avseende metoderna för upplysningsverksamhet på jordbrukets och hithörande områden i enlighet med vad i motionen anförts, samt

att till denna avdelning må anknytas även det av jordbruksupplysningskommittén föreslagna informationskontoret.

Stockholm den 7 april 1961

Erik Grebäck

Johannes Antonsson

Harry Wahrendorff